126. MEKTUP

١٢٦- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالْعِشْرُونَ وَالْمِائَةُ : اِلَى الْمِيرِ صَالِح اَلنِّيسَابُورِىِّ اَيْضًا فِى بَيَانِ أَنَّهُ يَنْبَغِى لِلطَّالِبِ اَلاهْتِمَامُ فِى نَفْىِ اْلآلِهَةِ الْبَاطِلَةِ آفَاقِيَّةً كَانَتْ اَوْ اَنْفُسِيَّةً وَاِثْبَاتِ الْمَعْبُودِ عَلَى الْحَقِّ وَمَا يُنَاسِبُ ذَلِكَ ﴾

أَيُّهَا السَّيِّدُ الْنَقِيبُ يَنْبَغِى لِلطَّالِبِ اَلاهْتِمَامُ فِى نَفْىِ اْلآلِهَةِ الْبَاطِلَةِ آفَاقِيَّةً اَوْ اَنْفُسِيَّةً وَكُلَّمَا يَدْخُلُ فِى حَوْصَلَةِ الْفَهْمِ وَحَيْطَةِ الْوَهْمِ وَقْتَ اِثْبَاتِ الْمَعْبُودِ بِالْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ يَنْبَغِى أَنْ يُدْخِلَهُ تَحْتَ النَّفْىِ اَيْضًا وَاَنْ يَكْتَفِىَ بِمَوْجُودِيَّةِ الْمَطْلُوبِ ﴿ع﴾: **هُوَ الْمَوْجُودُ لاَشَيْئَ سِوَاهُ** * وَاِنْ لَمْ يَكُنْ مَسَاغٌ لِلْوُجُودِ فِى ذَلِكَ الْمَوْطِنِ اَيْضًا بَلْ يَنْبَغِى أَنْ يَطْلُبَهُ مِنْ مَاوَرَاءِ الْوُجُودِ وَلَقَدْ أَحْسَنَ عُلَمَاءُ أَهْلِ السُّنَّةِ شَكَرَ اللهُ سَعْيَهُمْ فِى قَوْلِهِمْ بِزِيَادَةِ وُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى عَلَى ذَاتِهِ سُبْحَانَهُ وَالْقَوْلُ بِعَيْنِيَّةِ الْوُجُودِ مَعَ الذَّاتِ وَعَدَمُ اِثْبَاتِ شَيْئٍ وَرَاءَ الْوُجُودِ مِنْ قُصُورِ النَّظَرِ قَالَ الشَّيْخُ عَلاَءُ الدَّوْلَةِ فَوْقَ عَالَمِ الْوُجُودِ عَالَمُ الْمَلِكِ الْوَدُودِ وَلَمَّا تَرَقَّى هَذَا الدَّرْوِيشُ مِنْ مَرْتَبَةِ الْوُجُودِ كَانَ مَغْلُوبَ الْحَالِ اَوْقَاتًا وَوَجَدَ نَفْسَهُ عَلَى وَجْهِ الذَّوْقِ وَالْوِجْدَانِ مِنْ اَرْبَابِ التَّعْطِيلِ وَلَمْ يَحْكُمْ بِوُجُودِ الْوَاجِبِ فَاِنَّهُ كَانَ تَرَكَ الْوُجُودَ فِى الطَّرِيقِ وَلَمْ يَجِدْ لِلْوُجُودِ مَجَالاً فِى مَرْتَبَةِ الذَّاتِ وَكَانَ اِسْلاَمُهُ فِى ذَلِكَ الْوَقْتِ تَقْلِيدِيًّا لاَتَحْقِيقِيًّا وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ كُلَّمَا يَحْصُلُ فِى حَوْصَلَةِ الْمُمْكِنِ يَكُونُ مُمْكِنًا بِالطَّرِيقِ اْلاَوْلَى فَسُبْحَانَ مَنْ لَمْ يَجْعَلْ لِلْخَلْقِ اِلَى اللهِ سَبِيلاً اِلاَّ بِالْعَجْزِ عَنْ مَعْرِفَتِهِ وَلاَيَظُنُّ اَحَدٌ مِنْ حُصُولِ الْفَنَاءِ فِى اللهِ وَالْبَقَاءِ بِاللهِ اَنَّ الْمُمْكِنَ يَصِيرُ وَاجِبًا حَاشَا مِنْ ذَلِكَ فَاِنَّهُ مُحَالٌ مُسْتَلْزِمٌ لِقَلْبِ الْحَقَائِقِ فَاِذَا لَمْ يَصِرِ الْمُمْكِنُ وَاجِبًا لاَيَكُونُ نَصِيبُهُ غَيْرَ الْعَجْزِ ﴿شِعْرٌ﴾:

وَلاَ اَحَدَ يَصْطَادُ عَنْقَاءَ فَاطْرَحِ اَلْفِخَاخَ   وَاِلاَّ دَامَ فِيكَ الْمَتَاعِبُ

وَعُلُوُّ الْهِمَّةِ يَطْلُبُ مَطْلَبًا لاَيَحْصُلُ مِنْهُ شَيْئٌ وَلاَيَبْدُو مِنْهُ اِسْمٌ وَلاَرَسْمٌ وَطَائفَةٌ يَطْلُبُونَ شَيْئًا يَجِدُونَهُ عَيْنَهُمْ وَيُثْبِتُونَ لَهُ قُرْبًا وَمَعِيَّةً ﴿ع﴾: لِكُلِّ مِنَ الْانْسَانِ شَأْنٌ يَخُصُّهُ * وَالسَّلاَمُ أَوَّلاً وَآخِرًا .

TÜRKÇE ANLAMI

Bu mektup da Mîr Salih en-Nîsâbûrî'ye yazılmış olup Hakk tâliplisine gerekli olan şeyin âfâkî ya da enfüsî tüm bâtıl ilahları yok etmenin ve Ma'bûd'u doğru şekilde isbat etmenin gerekliliği ve benzer meseleler hakkındadır.

Ey Seyyid-i nakîb,[196]

Hakk yolcusuna gereken, *âfâkî* ya da *enfüsî* tüm bâtıl ilahların yok edilmesi konusuna ihtimam göstermektir. Gerçek mabûd olan Hakk Subhânehû'yu isbat sadedinde idrak ve vehim alanı içine giren her şeyi de aynı şekilde nefyetmek ve matlûbun varlığı ile yetinmek gerekir.

"O'dur Mevcûd; O'nun dışında bir şey yoktur!" (Şiir).

Her ne kadar bu konumda *varlığın* yeri olmasa da O'nu *varlığın* ötesinde aramak ve istemek gerekir. Ehl-i Sünnet âlimleri (Allah gayretlerini makbul buyursun), O Subhânehû'nun zâtı üzerine *"Vâcib Te'âlâ'nın vücûdunun zâit olduğunu"* söyleyerek ne güzel açıklamıştır.[197]

*Vücûd*un zât ile aynı olduğunu söylemek ve *vücûdun (varlığın)* dışında hiçbir şey kabul etmemek kısır görüşlü olmaktan ileri gelir.

Şeyh Alâuddevle[198] demiştir ki: "*Vücûd aleminin üstünde melik-i vedûd*[199] *âlemi vardır.*"

Bu derviş *vücûd* mertebesini geçtiğinde çok zaman hâlin baskınlığını yaşamış, kendisini zevk ve vecd üzere (sıfatları yok sayan) ta'tîl ehlinden

[196] Ehl-i beytten olan seyyid kişi.
[197] Ehl-i Sünnet âlimleri "Allahü Te'âlânın vücûdü, zâtından başkadır" demekle meseleyi netleştirmiştir.
[198] Şeyh Alaüddevle'nin hayatıyla ilgili açıklama için bkz. c.1, Mektup 1'deki ilgili dipnot.
[199] Melik-i vedûd âlemi ile varlık ve diğer sıfatların ötesinde öz zâti pâki Subhânehû'nün kendine mahsus âlemi kastedilmektedir.

bulmuştu. *Vâcib*in vücûduna hükmetmemişti. Çünkü o, *vücûd*u bu yolda (geride) bırakmış ve zât mertebesinde *vücûd*a yer bulamamıştı. O zaman îmânı tahkîkî değil, taklîdî idi.

Özet olarak, *mümkün*ün havsalasında meydana gelen her şey gâyet tabiî olarak *mümkün* olur.[200] Kendisine ulaşmak için, halka kendisini bilmekten âciz olmanın dışında bir yol bırakmayan zât, noksan sıfatlardan münezzehtir.[201]

Hiç kimse *fenâ fillâh* ve *bekâ billâh* makamlarına ulaşmakla *mümkün*ün *vâcib*e dönüşeceğini sanmasın. Hâşâ böyle bir şey olmaz. Çünkü bu muhaldir ve böyle bir şey hakîkatlerin ters yüz edilmesini gerektirir. Dolayısıyla *mümkün*, *Vâcib*e dönüşmeyince talibin acziyetten başka nasibi kalmamaktadır.

"Anka kuşunu kimse avlayamaz; kaldır kapanı!
Zîrâ yorulmaktan başka bir şeye ulaşamazsın!" (Şiir).

Yüksek himmet öyle şeyler bulmayı ister ki; onların hiçbirine ulaşılmaz. Ne ismi belirir ne resmi.

Bir grup da bir şey ister ve onu kendilerinin aynı olarak bulurlar. Sonra da ona yakın ve onunla beraber olduklarını kabul ederler.

"Her insanın kendisine ait olan bir durumu vardır." (Şiir).

Başta ve sonda selamlar.

KELİME ANLAMI

126. ≺ : اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالْعِشْرُونَ وَالْمِائَةُ Yüz yirmi altıncı mektup اِلَى الْمِيرْ
فِي بَيَانِ *(Neye ilişkindir?)* Yine Mîr Salih Nisâburî'ye yazılmıştır صَالِحِ اَلنِّيسَابُورِيِّ اَيْضًا

---

[200] Yâni, *mümkün* olan insanın hatırına, hayâline gelen her şey doğal olarak kendisi gibi *mümkün*/ mahlûk olur.

[201] Şeyh Ubeydullah Ahrâr (Kuddise Sirruhu), *"Allah'ı Allah'tan başka kimse bilemez"* derken, bazı sûfîler de *"el-'aczu 'ani'l-idrâki idrâkun (İdrâk etmekten acizlik, idrâktir)."* demişlerdir.

اَلاِهْتِمَامُ (Ne?) Hak taliblisine gerekir يَنْبَغِى لِلطَّالِبِ Şunun beyanına ilişkindir أَنَّهُ Özen göstermek (Ne konuda?) فِى نَفْيِ الْآلِهَةِ الْبَاطِلَةِ Batıl ilahları reddetme وَاِثْبَاتِ İster enfûsi olsun اَوْ اَنْفُسِيَّةً İster âfaki olsun آفَاقِيَّةً كَانَتْ konusunda وَمَا Doğru şekilde عَلَى الْحَقِّ (Nasıl?) Ve mâbudu ispat etme konusunda الْمَعْبُودِ يُنَاسِبُ ذَلِكَ Ve buna benzer şeylerin beyanındadır ➢

اَلاِهْتِمَامُ (Ne?) Hak taliblisine gerekir يَنْبَغِى لِلطَّالِبِ Ey Seyyid-i Nakîb أَيُّهَا السَّيِّدُ النَّقِيبُ Özen göstermek (Ne konuda?) فِى نَفْيِ الْآلِهَةِ الْبَاطِلَةِ Bâtıl ilahları reddetme konusunda آفَاقِيَّةً İster âfaki olsun bunlar اَوْ اَنْفُسِيَّةً Veya enfûsi olsun وَكُلَّمَا يَدْخُلُ Dahil olan her şey (Nereye?) فِى حَوْصَلَةِ الْفَهْمِ Anlayış derecesine وَحَيْطَةِ الْوَهْمِ Ve vehim kapsamına بِالْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ (Kime?) Mâbutluğu ispat ederken وَقْتَ اِثْبَاتِ الْمَعْبُودِ (Ne zaman?) تَحْتَ النَّفْيِ اَيْضًا (Nereye?) O şeyi sokmak gerekir يَنْبَغِى أَنْ يُدْخِلَهُ Hâkimiyeti yüce Hakk'a Yine reddin altına وَأَنْ يَكْتَفِيَ Ve yetinmek gerekir (Neyle?) بِمَوْجُودِيَّةِ الْمَطْلُوبِ Gerçek Matlubun varlığı ile (ع): Mısra: هُوَ الْمَوْجُودُ Odur mevcut لَاشَيْئَ سِوَاهُ Onun dışında bir şey yoktur وَاِنْ لَمْ يَكُنْ Her ne kadar olmasa da (Ne?) مَسَاغٌ لِلْوُجُودِ Varlığa imkan yoktur (Nerede?) فِى ذَلِكَ الْمَوْطِنِ Bu noktada اَيْضًا Diğer şeyler gibi بَلْ يَنْبَغِى Aksine gerekir (Ne?) أَنْ يَطْلُبَهُ Onu aramak (Nerede?) مِنْ مَا وَرَاءَ الْوُجُودِ Varlığın ötesinde شَكَرَ اللهُ سَعْيَهُمْ Ehl-i Sünnet alimleri عُلَمَاءُ أَهْلِ السُّنَّةِ (Kim?) Ne iyi etmiştir وَلَقَدْ أَحْسَنَ Allah onların gayretlerini makbul buyursun (Nerede iyi etmişlerdir?) فِى قَوْلِهِمْ Demelerinde (Neyi?) بِزِيَادَةِ وُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vâcip Teâla'nın varlığının zâit olduğunu (Ne üzerinde?) عَلَى ذَاتِهِ سُبْحَانَهُ Zât-ı sübhânîsi üzerinde وَالْقَوْلُ Söylemek / Savunmak (Neyi?) بِعَيْنِيَّةِ الْوُجُودِ Varlığın aynı olduğunu (Neyle?) مَعَ الذَّاتِ Zatla وَعَدَمُ اِثْبَاتِ شَيْئٍ Ve bir şey ispat etmemek وَرَاءَ الْوُجُودِ Varlığın ötesinde (Nedir?) مِنْ قُصُورِ النَّظَرِ İdrak eksikliğindendir قَالَ Dedi (Kim?) اَلشَّيْخُ عَلَاءُ الدَّوْلَةِ Şeyh Alâuddevle (Ne dedi?) فَوْقَ عَالَمِ الْوُجُودِ "Varlık Âlemi'nin üstünde vardır (Ne?) عَالَمُ الْمَلِكِ الْوَدُودِ Melik-i Vedûd Âlemi"

وَلَمَّا تَرَقّٰى Ne zamanki yükseldi (Kimi) هٰذَا الدَّرْوِيشُ Bu derviş (Nereden?) مِنْ مَرْتَبَةِ الْوُجُودِ Vücûd Mertebesi'nden كَانَ مَغْلُوبَ الْحَالِ Hâl yeniği oldu اَوْقَاتًا Pek çok vakit وَوَجَدَ نَفْسَهُ Ve kendini buldu (Ne üzere?) عَلٰى وَجْهِ الذَّوْقِ وَالْوِجْدَانِ Zevk ve vecd yönü üzere (Kimlerden?) مِنْ اَرْبَابِ التَّعْطِيلِ Allah'ın sıfatlarını inkar edenlerden وَلَمْ يَحْكُمْ Ve hükmetmemişti (Neyle?) بِوُجُودِ الْوَاجِبِ Vâcip Teâla'nın varlığıyla فَاِنَّهُ Zira o derviş كَانَ تَرَكَ الْوُجُودَ Varlığı bırakmıştı (Nerde?) فِى الطَّرِيقِ Yolda وَلَمْ يَجِدْ Ve bulamamıştı (Ne?) لِلْوُجُودِ مَجَالاً Varlığa yer (Nerede?) فِى مَرْتَبَةِ الذَّاتِ Zat Mertebesi'nde وَكَانَ اِسْلاَمُهُ Onun Müslümanlığı idi (Ne zaman?) فِى ذٰلِكَ الْوَقْتِ Bu vakitte (Ne idi?) تَقْلِيدِيًّا لاَتَحْقِيقِيًّا Tahkîki değil de taklîdi وَبِالْجُمْلَةِ Özetle: اَنَّ كُلَّمَا يَحْصُلُ Hâsıl olan her şey (Nerede?) فِى حَوْصَلَةِ الْمُمْكِنِ Mümkün derecesinde يَكُونُ مُمْكِنًا Mümkün olur بِالطَّرِيقِ الاَوْلٰى Evla yoluyla فَسُبْحَانَ مَنْ O zât, noksan sıfatlardan münezzehtir ki; لَمْ يَجْعَلْ لِلْخَلْقِ Mahlûkat için kılmamıştır (Kime?) اِلَى اللهِ Allah'a (Ne?) سَبِيلاً Bir yol اِلاَّ بِالْعَجْزِ Aciz olmanın dışında (Neden?) عَنْ مَعْرِفَتِهِ Onu bilmekten وَلاَيَظُنَّ اَحَدٌ Kimse sanmasın (Neden?) مِنْ حُصُولِ الْفَنَاءِ فِى اللهِ Fenâ Fillah'ın وَالْبَقَاءِ بِاللهِ Ve Bakâ Billah'ın hâsıl olmasından (Ne sanmasın?) اَنَّ الْمُمْكِنَ Mümkün يَصِيرُ Dönüşecek (Neye?) وَاجِبًا Vâcip'e حَاشَا مِنْ ذٰلِكَ Bu düşünceden Allah korusun فَاِنَّهُ مُحَالٌ Zira o muhaldir وَمُسْتَلْزِمٌ لِقَلْبِ الْحَقَائِقِ Ve hakîkatlerin ters yüz edilmesini gerektirir فَاِذَا لَمْ يَصِرِ الْمُمْكِنُ Mümkün dönüşmeyince (Neye?) وَاجِبًا Vacip'e لاَيَكُونُ نَصِيبُهُ Hak taliblisinin nasibi olmaz غَيْرَ الْعَجْزِ Acziyetten başka ﴿شِعْرٌ﴾ : Şiir:

وَلاَ اَحَدَ يَصْطَادُ Kimse avlayamaz (Neyi?) عَنْقَاءَ Anka Kuşu'nu فَاطْرَحِ الْفِخَاخَ Kapanları savur وَاِلاَّ دَامَ فِيكَ Yoksa sende devam eder (Ne?) الْمَتَاعِبُ Zorluklar

وَعُلُوُّ الْهِمَّةِ Yüksek himmet يَطْلُبُ مَطْلَبًا O şeyi / gayeyi ister ki; لاَيَحْصُلُ مِنْهُ Ondan hâsıl olmaz (Ne?) شَيْئٌ Hiçbir şey وَلاَيَبْدُو مِنْهُ Ondan ortaya çıkmaz (Ne?) اِسْمٌ وَلاَرَسْمٌ

Ne isim ne de resim وَطَائِفَةٌ Bir grup da يَطْلُبُونَ İsterler (Neyi?) شَيْئًا Bir şeyi يَجِدُونَهُ Onu kendilerinin aynı olarak bulurlar وَيُثْبِتُونَ لَهُ Ve onun için ispat ederler قُرْبًا Yakınlık ve beraberlik وَمَعِيَّةً (ع): Mısra: لِكُلٍّ مِنَ الْاِنْسَانِ Her insan için vardır (Ne?) شَأْنٌ يَخُصُّهُ Kendine has bir durum وَالسَّلَامُ أَوَّلاً وَآخِرًا Evvel ve âhirde selamlar.

